

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1036.

CHICAGO, ILL., 21. JULIJA, (JULY 21,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

ČLANKI.

Vzroki dunajskih izgrediv.
Dve sto tisoč premogarjev brez dela.
"Da jim ne bo treba trdo delati..."
Slovenski klerikalci o SNPJ. pred 20. leti.
Matthew J. Turk.
"Kričansko vojaštvo" in prostitucija.
Kitajska — pomen njene revolucije.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Shodi Antona Kristana v Penni in Detroitu.
Za klub št. 45 v Waukeganu.
Detroitski klub JSZ. priredi piknik za mladino.

Poročilo o shodu in banketu kluba št. 1.
Izlet članstva kluba št. 1.
Eveleth dobil zastopnika Proletarca.
V nedeljo 7. avgusta piknik v Waukeganu.
Za Barberton: Kam v nedeljo 7. avgusta?
Iz upravnistva.

RAZNO.

Divji plameni (Tone Seliškar).
Razglas župana občine Trioglove (I. Vuk).
Vičipci.
Karton iz "Am. Slovence" pred 20. leti.
Ivan Vuk (portret).

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates: United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.
Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

“Čemu niste priobčili?”

V PRAŠANJA, “čemu niste priobčili,” pri temu listu niso redkost. Gradiva dobivamo mnogo, o na določen prostor ga gre le toliko in ne več. Nekateri dopisniki pošiljajo članke. Te je treba najprvo urediti za v tisk, kajti člankarjev ni mnogo na svetu. Dopisi, ki opisujejo razmere in aktivnosti v naselbinah, imajo prednost pred članki dopisnikov. Le nujne ne odlagamo. Drugi, če so porabni za kadarkoli, čakajo priložnosti.

Naglasili smo že mnogokrat, da bi rabil pokret, katerega glasilo je Proletarec, še enkrat tako obsežen list kakor je sedaj.

Tak list je mogoč, če se bi vsi, kateri se pritožujejo nad tem in onim pridružili tistim, ki delajo za razširjenje Proletarca.

Rekli smo: Pridobimo mu v tem letu dva tisoč naročnikov več kot jih ima, pa bomo imeli trajno povečanje lista zagotovljeno. Namesto da bi podvzeli tu ali tam veliko, živo kampanjo, pa nam sporočajo od tu in tam, da se ne more veliko napraviti, — ljudje ne delajo, veliko pijejo in nič ne bero.

To je lahko vse res, a agitator mora delovati, da se to stanje spremeni. Samo od njega in od listove uprave je odvisno, ali se hoče naprej, ali obstati, ali pa iti celo navzdol.

Najbolje in najefektivnejše je, če moremo reči: Napredujemo!

Da bomo to res lahko rekli brez pretiravanja, je treba, da v teh mesecih damo naši agitaciji življenje kakršnega zasluži.

Glede “Proletarca”. Mar ni njegova vsebina vredna, da ga širite, da pridobite tisoče ki ga še ne čitajo, v krog njegovih naročnikov? Če ne soglašate z nami in veste za boljši list te vrste kot pa je Proletarec, tedaj delajte za onega, kajti važno je to, da delate, da agitirate, da ste aktiven član v aktivnem življenju. Drugi ne štejejo, ne pri nas, ne drugje.

Ali ne bi bilo lepo, če bi dosegli “Proletarca”, ki bi izhajal vsaki teden na 32 straneh, ilustriran, z bogato vsebino na še enkrat tolikšnem prostoru kot ga ima sedaj? Dosegli ga bomo, če to hoče vsaj tisoč sedanjih naročnikov in pridobi vsaki povprečno dva nova.

PROLETAREC

Glasiló Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1036.

CHICAGO, ILL., 21. JULIJA, (JULY 21,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upravišništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

VZROKI DUNAJSKIH IZGREDOV.

“Boljševiška diktatura na Dunaju”; “Komunisti požigajo in more”; “Nad sto ubitih, bolnišnice napolnjene z ranjenci”; “Komunisti dobili vodstvo nad drhaljo”; “Justična palača v razvalinah”; “Komunisti zavladali nad Dunajem”; in tako dalje. Te vrste vesti so se začele pozno 14. julija in se nadaljevale skozi par dni.

Na drugi strani pa so te vesti isti listi omilili s sledečimi “tolažili”:

“Poslaniki tujih držav na Dunaju prosili avstrijsko vlado za dovoljenje, pozvati čete svojih dežel v Avstrijo, da napravijo red in mir”; “Madžarska se pripravlja na okupacijo Dunaja”; “Italija koncentrira svoje čete na avstrijski meji, da jih pošlje v slučaju potrebe v Avstrijo”.

Komunistični listi pa so, zvesti svoji “taktiki”, zavpili: “Avstrijski socialistični voditelji izdali proletariat!”

Današnja Avstrija je majhna; ima 6,150,000 prebivalcev, izmed katerih jih ima Dunaj polovico. Predvojna Avstro-Ogrska jih je imela okrog 50,000,000.

Trianonska, oziroma versaillska mirovna pogodba je staro monarhijo ob Donavi razdelila na več manjših držav, nekaj je dobila od nje Italija, Dunaju pa je pustila Spodnjo in Gornjo Avstrijo, nemški del Štajerske, Tirolsko, kolikor jo niso vzeli Italijani, in Koroško. Nekaj sta od slednje odščipnili Italija in Jugoslavija.

Tako je nastala avstrijska republika s svojim velikim Dunajem, v kateremu se je življenje spremenilo iz veselja in rajanja v žalost, bedo in umiranje. Okrog dve tretjine avstrijskega prebivalstva tvorijo mesta, dobro tretjino pa je kmečkega prebivalstva, katerih pridelki niti od daleč ne zadostujejo za potrebe dežele. V Avstriji so velike tovarne, moderno opremljene, toda po razpadu Avstro-Ogrske so prišle ob dotok surovin, in ob trge. Železniški sistem, ki je odgovarjal prejšnji celini, je z novimi grupacijami za avstrijsko industrijo izgubil svoj prejšnji pomen. Tovarne so stale temne in mrtve, v njih pa so delale sence. Ostali delavci so pohajali po ulicah in mislili na čase ki

jih ni več. Tudi prej ni bilo raja, a bil je zaslužek vsaj za večino, da se je dalo živeti.

In v tej veliki krizi je posegla v situacijo avstrijska socialna demokracija. S svojo administracijo Dunaja je izvršila čuda, katera ji priznavajo tudi nasprotniki. Rešila je stanovanjski problem, dobilo sredstva za podpiranje brezposelnih, izposlovala večjo zaposlenost in naložila davke tistim, ki jih lahko plačajo.

Vsi listi, tudi ameriški, so priobčevali članke od raznih poročevalcev, ekonomov in sociologov, ki so razlagali, kako socialistični Dunaj odganja glad in smrt izpred svojega praga.

Socialistična stranka v tej Avstriji postaja jačja od leta do leta. Organizirana je tako popolno kakor nobena druga na svetu. Ima ne samo svoje politične organizacije, ampak tudi telovadne, kulturne in druge. In ima svojo armado—republikansko gardo, ki šteje tisoče mož.

Meseca aprila to leto so se vršile v Avstriji državnozborske volitve. Vse meščanske stranke so nastopile skupno proti socialistom. Vse stranke proti eni. Dr. Seipel, voditelj krščanske socialne stranke, je načeljeval v tem volilnem boju meščanski koaliciji. Vzlic temu je socialna demokracija napredovala in meščanska koalicija nazadovala. Njena večina v prejšnji zbornici je padla od 24 na 14 glasov. Socialna demokracija je dobila blizu polovico vseh oddanih glasov.

Komunisti niso dobili mandata, dasi ima Avstrija proporcni volilni sistem. Vse male stranke so prejele le neznatno število glasov. Boj je bil med socialno demokracijo in buržvazijo. Seipel je ostal ministerski predsednik, svojo moč pa je oprl na večino 14 poslancev.

Strah pred socialisti je porodil tudi v Avstriji gibanje, ki mu pravimo fašizem. Njegov namen je s silo preprečiti, da Avstrija ne pride pod socialistično vlado. In socialna demokracija je zaključila, da bo s silo branila svoje pravice, republiko in ustavo. V ta namen je organizirala, kot omenjeno, republikansko gardo. Taktika fašistov bazira na provociranju, enako komunistična, kar jasno potrjujejo ne samo prejšnji, ampak tudi poslednji dogodki.

Fašisti so se zatekli v boju proti socialistom tudi k zavratnim umorom, sodišča pa jih vzlic dokazani jim krivdi oproščajo. Tak slučaj se je zgodil nekaj dni pred izgredi. Fašističnim tolovajem je bil zločin dokazan, sami so priznali umore, a sodišče jih je oprostilo, da s tem "prepreči fašistične izgrede".

V znak protesta je socialistično delavstvo na Dunaju organiziralo veliko demonstracijo, katere se je udeležilo par sto tisoč ljudi. Masa je bila razburjena. Razun tega živi Avstrija nemogoče ekonomsko življenje. V masi, ki je prežeta živčne napetosti, pa ni treba drugega kakor par provokacij, bilo od strani policije, od "komunistov" ali kogar koli, in mirna manifestacija se spremeni v divjanje drhali.

Ko to pišemo, še nimamo natančnih podatkov, kdo je faktično povzročitelj izgredov. To je, ni še dognano, ali je prišel prvi strel iz vrst policije, ali iz množice. Vemo le, da imajo izgredi na Dunaju v jedru svoje ekonomske vzroke, katere smo navedli prej.

Tudi vemo, in smo vedeli ves čas, da je dunajske izgrede porabila mednarodna kapitalistična propaganda proti delavskemu pokretu. Pomagali so ji najeti razgrajaci, ki se nazivajo za "komuniste".

Na Dunaju je centrum komunistične propagande za Balkan, vso centralno in zapadno Evropo. V njenem biroju se zbirajo plačani komunistični agitatorji raznih narodnosti. Delajo po navodilih. In eno navodilo je, netiti razpoloženje za kravale, za nezaupnost in anarhijo, kajti to baje "oslablja" buržvazijo in pomaga sovjetski uniji. Motijo se, kajti v resnici oslablja delavski razred kot celoto, pomaga buržvaziji, reakciji in fašizmu ter neguje in veča sovraštvo proti sovjetski zvezi.

Avstrijsko delavstvo je socialistično vzgajeno in socialistično organizirano. Socialistična stranka Avstrije je ena najradikalnejših v socialistični delavski internacionali. Izvojevala je socialne zakone, ki so razglašeni za boljše kot v katerikoli drugi deželi, in uvedla zavode, socialno zavarovanje, podporo za brezposelne in mnogotere naprave v prid delavcev. Otto Bauer je pred dobrim letom dejal, da ima nemška Avstrija vse kar ima sovjetska Rusija, kar se socialne zakonodaje tiče, nima pa ruskih bogastev. Vzlic temu življenske razmere povprečnega delavca v Avstriji niso slabše kakor v Rusiji. In Avstrija je bila premagana, njen ekonomski sistem uničen, njeno industrialno življenje vrženo v zastoj, iz katerega se komaj komaj izmotava.

Ekonomska rešitev Avstrije je mogoča na dva načina. Eden je, združenje v ekonomsko unijo vseh tistih dežel, ki so nastale na ozemlju bivše Avstro-Ogrske. Veliko so že govorili, pisali in konferirali med seboj v tem pravcu,

dalj pa vsled svoje ozkogrudnosti, ljubosumnosti in neodločnosti ne morejo priti. Drugi je, združitev Avstrije z Nemčijo. Temu nasprotujejo Francija, Italija, države male antante in deloma tudi avstrijski klerikalci, ki pa od svoje opozicije popuščajo.

Dunajski izgredi so bili torej predvsem izraz more, ki tlači delavstvo v Avstriji. V kolikor so komunisti ščuvali k izgredom, so to storili ne zato da pridejo na vlado, ampak da "vrtajo v buržvaznem svetu" ter ga tirajo v "nemogućnost". To baje pomaga sovjetski uniji, ubija torijsko Anglijo in pospešuje svetovno revolucijo. Recimo, da bi avstrijsko delavstvo ne bilo šolano kakor je, in bi se masa dala zapejljati ter bi pognala v vladno palačo kakega Bla Kuna, da proglasi "diktaturo proletariata". Kaj bi se zgodilo? Najprvo seveda umori na debelo. Potem nekaj dni anarhije in milijone škode. Nato vpad Hortijevih čet, in mogoče Mussolinijevih. Ponižana, izkrvavljena dežela bi dobila nov režim, režim belega terorja; tisoče socialističnih delavcev bi doletela enaka usoda kakor je ogrske, italijanske, bolgarske in bavarske delavce. Socialistične voditelje bi beli teror metal v Donavo, kakor jih je Hortyjev v Budapešti, avstrijski Bela Kun pa bi šel nazaj v propagandni biro kominterne, kakor je šel mađarski.

Z dunajskimi izgredi je dobilo delavstvo novo izkušnjo, ki je bila draga in krvava a bo vendar koristila.

Dve sto tisoč premogarjev brez dela.

Eno poročilo iz Washingtona čikaški Tribuni pravi, da je brez dela oziroma na stavki, dve sto tisoč premogarjev na poljih mehkega premoga, in to v Illinoisu, Indiani, Ohiju in Pennsylvaniji. Stavka je seveda tudi v Kansasu in v par drugih držav, toda prve štiri so glavne.

Stavka traja od 1. aprila t. l., v enih krajih pa že leto dni in tudi več. Premogarji so naravno zelo obubožani, ker so bili v povojni dobi neredno zaposleni. Povprečno dela premogar tri do štiri dni v tednu. Ker v enih krajih, posebno v W. Va., kjer je produkcija poceni radi izkoriščanja rudarjev in nizkih plač, obratujejo rovi skoro stalno, eni celo po par šihitov dnevno, drugod pa vsled tega komaj par mesecev na leto.

Unija v tem boju ne zahteva povišanja plač, ampak edino to, da ostanejo one, ki so prišle v veljavo z jacksonvillsko pogodbo februarja 1924. Jacksonvillska pogodba je potekla 30. marca t. l., ene kompanije pa so jo prelomile že prej in proglasile odprto delavnico.

Konference, ki so se vršile med zastopniki

premogarjev in kompanij v Ohiju, Illinoisu, Indiani in v par posameznih okrožjih drugih držav, so se končale neuspešno. Kompanije zahtevajo znižanje plač, unija pa se temu odločno protivi.

Zelo neugodno za stavkarje je, da se "široka" javnost za njihov boj zelo malo zanima. Vzrok je, ker premoga ne primanjkuje, in drugi, ker se ameriški delavec vse preveč drži pravila, "vsaki zase Boga moli".

Če bi ne bilo tega, bi Ameriška delavska federacija s svojimi tremi milijoni članov, skupno z drugimi unijami napravila dovolj močan pritisk, in javnost bi bila prisiljena pečati se s problemom premogokopne industrije in s težkim stanjem, kateremu so izpostavljeni premogarji.

Glavni odbor S. N. P. J. je na prošlem svojem zborovanju zaključil, da bo SNPJ. premogarjem pomagala kolikor mogoče, poverjenišvo JRZ. pa je dne 15. julija sklenilo, da se sporazumno z gl. odborom SNPJ. in eksekutivo JSZ. porabi stavkovni fond JRZ. v sedanjem boju za pomoč premogarjem.

"Da jim ne treba tako trdo delati - -"

Starši, ki so veliko in težko garali v življenju, so se navadili dajati otroke v šole, da se nauče kakega poklica ali obrti. Težko je delati ves dan z lopato in krampom, s samokolnico (I. Vuk ji pravi "tolige"), s kladivom in takimi orodji. Pero je lažje. Sediš, lepo si oblečen in — sediš.

V resnici stvar ni tako lahka, dasi manualcu navidezno izgleda čisto enostavna. Danes je trg pisarniških delavcev prenapolnjen. Plače imajo večinoma zelo nizke. Delo težko dobe. Dobro delo še težje.

V okraju Cook (Chicago in okolica) je vprašalo v tem in prošlem mesecu za učiteljske službe deset tisoč oseb, ali skoro štirikrat toliko kot se jih potrebuje. Mest je le malo izpraznjenih, učiteljic in učiteljev pa je veliko. Ker ne bodo dobili službe v poklicu za katerega so se izučili, si bodo morali poiskati kaj drugega, kajti treba je jesti in treba je strehe.

V boljše urejeni družbe bo mogoče regulirati tudi to stvar, v sedanji pa se nihče ne zmeeni, pa če se vsi otroci uče enega poklica. "Si bodo pa potem pomagali", je pravilo. A v tem "pomaganju" so težkoče in razočaranja, katerim se bi, če bi bili pametnejši, lahko izognili.

Ali ste že poslali tiste \$3 za naročnino na "Proletarca"? Ako še ne, storite to takoj.

STONE SELISKAR:

DIVJI PLAMENI.

Socialni roman.

(Nadaljevanje.)

Sveder je brskal po skali bolj in bolj. Klemen je čepel za aparatom in opazoval svedre. Enakomerno brnenje ga je omamljalo z najrazličnejšimi mislimi.

Pri delu namreč, kjer ne delujejo prenaporno ne mišice ne možgani, porabi človek čas za premišljevanje samega sebe in svoje okolice. Vprašuje se in si odgovarja ravno tako, kakor če bi sedel poleg njegov dvojnik, s katerim se pogovarja o dovršenem in nedovršenem življenju.

In prav gotovo je sedel pri Klemenu njegov nevidni dvojnik. Saj je bil pravzaprav sam s svojim pojočim aparatom. Ali vendar nekdo je gotovo bil, ki se je z njim pogovarjal.

Klemen je pričel svoje premišljevanje z revolucijo, ki jo je napovedal Guzej.

Toda že ga je prekinil njegov dvojnik, in hipoma je začutil bolečino na levi strani.

— Pusti to!

S francozom je zavrl vijak pri aparatu, potem se je zopet vsedel na tla.

— Kaj pa vodene oči, Klemen?

Zagledal je dvoje velikih oči pred seboj. Čisto prozorne so bile. In obrnjene so bile vanj. Dvojnik pa mu je ukazoval:

— Kaj vidiš v teh očeh, Klemen?

— Ničesar ne vidim v njih.

— Pa v zenico poglej!

— Tudi tam nič.

— Poglej, čisto prozorne so!

— Niso!

— Malo kalne so res. Ali skozi videti je vendarle.

— Res je.

— No in kaj vidiš za njimi? Pod tisto kalno liso?

Klemen je napenjal svojo dušo, dvojnik pa ga je silil:

— No, kaj vidiš tam?

— Zdi se mi, da prav majhno žensko.

— Natančno poglej!

— Čila je.

— No — in — ?

— Na postelji sedi in si popravlja lase.

— Kdo leži v postelji?

— Jaz — Ne! — Čakaj . . . Piškur je pri nji!

Sveder je zadel na trd kamen. Ropotal je naprej, samo ostreje. Dvojnik se je zokrohotal in izginile so oči. Tudi Klemen se je zasmel.

— Neumnost! je rekel in je zamahnil z roko. Toda dvojnik ni odnehal. Splazil se mu je v ušesa.

— Tvoja žena ni poštena!

— Moja? Kdo to pravi?

Njegov prijatelj je stal za njim in se mu je smejal.

— Kaj pa predavaš svedru, da tako klatiš z rokami okoli sebe?

— Ti, koliko je ura?

— Čas bo. Končaj vendar, saj vidiš, da ne gre sveder nikamor več!

Klemen je prekinil tok. Aparat je utihnil kakor hrošč, ki pade na tla. Iz za zabojevka, ki je stal daleč stran od njega, je vzel dinamični naboj in ga vtaknil v izvrtano luknjo. Potem ga je spojil z vžigalno vrstico, zadela luknjo in šel, vrstico odvijajoč, počasi navzdol. V primerni razdalji je obstal in dal znamenje. Svarilna piščal je zažvižgala. Zasiknilo je, kakor da bi gad s silovito brzino letel po pobočju. Delavci, ki so stali za Klemenom, so vzkliknili:

— Zdaj!

Nič! Klemen je tako spoznal, da ne bo eksplodiral.

— Nekaj ni prav, je dejal okoli stoječim.

Delavcem, ki se jim je mudilo domov, se je zdelo to neumno. Razburjali so se nad patrono in nad Klemenom.

— Ne zna, so se norčevali.

Klemen je vzel kladivo in dleto ter šel na nevarno mesto.

— Takoj bom gotov. Novo patrono vtaknem.

Delavci so postali radovedni.

— Pa zakaj ne počij, mrha?

— O, Klemen ji bo že dal vetra!

— Kaj vruga, šefna tam gori z dletom?

— Aha, zdajle, zdajle bo ...

Klemen je pokleknil in opazoval vžigalno vrstico. Ta je pogorela do konca. Patrona je za nič, je ugotovil. Previdno je odpiral z dletom zadela luknjo. Delavci so postali nestrpni. Nekdo je zavpil:

— Pazi, Klemen, dinamič je hudič!

Med njimi je stala Režika. Bila je zamišljena in je trpela od skrivnosti, ki je ni smela izdati. Pogledala je gori k Klemenu in videla, da bo treba še čakati. Nji pa se je mudilo k Zgoncu. Zletela je po tiru mimo Klemena, tam pa jo je zgrabila za noge oštra skala.

Klemen je namreč zataknil dleto v nabojev rob in ga skušal izvleči. V tem hipu je dleto izpodrsnilo. Silovita iskra je planila iz odprtine, skala se je zamajala kakor testo, potem pa je švignila kvišku. In za seboj je potegnila Klemena. Za grozovitim pokom se je vsulo po pobočju zdrobljeno kamenje in med njim se je zakotalil pred delavce Klemen z obrazom navzdol.

In v tem hipu je padla tudi Režika. Velika skala ji je zdrobila nogo in ležala je poleg Klemena kakor mrtva. Toda takoj se je zopet zavedla. S slabotnim glasom je zaklicala onemelim:

— V bolnico! Hitro, hitro!

Dva mladeniča sta jo prišla in sta stekla z njo po cesti.

Drugi pa so tekali okoli Klemena in niso vedeli, kaj bi. Iz hiš so prileteli otroci in ženske ter so jokale kakor bedaste. Stali so vsi tako okoli njega in nema groza jim je krčevito stiskala roke.

Tedaj je sunkoma zatrepetalo njegovo telo, in strašno hropenje je sililo iz njega. Neka ženska je zakrilila z rokami in zavpila:

— Vode, vode — še miga, tak dajte no — vode, vode!

Vzdignili so ga ter odnesli v vežo. Sam zdravnik je prebledel pred tako razmesarjenim obrazom. Oči so mu visele iz jamic in so bile razcefrane. Tam, kjer je bil nos, je bila krvava odprtina. S čela je bila posneta koža in desna roka je bila dvakrat zlomljena.

Ženska, ki je držala škaf z vodo se je sesedla in omedlela. Delavec, ki je gledal skozi vrata je stopil na dvorišče in je pljunil.

— Preklete, pošteno ga je, je dejal tovarišem.

In menili so vsi, da bi bilo bolje, če bi ga bilo ubilo.

Zdravnik mu je izmil glavo in obvezal za silo. Ko so položili to ubogo trepetajoče telo na nosila, je široko odprl usta. Po tleh je pljusnila debela kepa krvi, iz katere so se svetlikali izbiti zobje. Po tem so ga odnesli v bolnišnico. — — —

Ko so razodeli Cili nesrečo, se je zavzela. In ni prebledela. Rahla rdečica ji je napolnila lica in pomembno se je ozrla k Piškurju, ki je sedel pri ognjišču. Ta je bil v zadregi in je dejal samo:

— Hudič ti!

Ko so ji natančno razložili, da mož ni mrtev, temveč ranjen, da ga je samo po glavi usekalo, je pričela tuliti. Sosea jo je tolažila in trgala umazano cunjo z oči. Cila pa je ni spustila, zakaj v njenih očeh ni bilo solz in obraz je bil ves drugačen, samo ne žalosten.

— Ne cmeri se! Saj boš dobila visoko odškodnino in pokojnino.

Cila je bila takoj potolažena. Vsedla se je in je gledala v tla. Potem jo je vprašala.

— Kaj misliš, koliko bo dobil?

— Ne vem, moj človek je rekel, da veliko.

— O, da bi vsaj!

— Bo, je zarenčal Piškur. Saj vsak dobi.

— Nič se ne kisaj, je modrovala sosedka, kaj zato, če bo slep! Samo, da je živ! Ni res, ti?

— Ja, je pritrdil Piškur.

— Še prav lepo bo, Cila. Denarja dobiš, kolikor ga boš sama hotela — mož pa bo sedel pri peči in dremal do smrti. Boš dala za en liter, ko dobiš?

— Bom!

(Dalje prihodnjič.)

Slovenska duhovščina o S. N. P. J. pred dvajsetimi leti.

“SLIKA, ki jo vidite tukaj, je bila v “Amerikanskem Slovincu” pred dvajsetimi leti (da bomo natančni, bila je priobčena 12. julija 1907). “Amerikanski Slovenec” je tedaj izhajal v Jolietu, v “slovenskem ameriškem Rimu”. Sliko, oziroma dotični iztis “Am. Sl.” je shranil s. Lokar v Collinwoodu in nam ga poslal “za spomin”.

Martin Konda, ustanovitelj in lastnik “Glasa Svobode”, je bil tedaj od klerikalcev zatožen, da priobčuje v svojem listu “nemoralnosti”. Menda se je šlo radi “zapiskov kranjskega kaplana”, ki so izhajali v podlistku v “Slovenskem Narodu” v Ljubljani. Tam, v katoliški deželi, so smeli nemoteno izhajati. Res, da niso nikako literarno delo, a vendar, bili so dovoljeni v kraju kjer je bil socialist smatran za antikrista, za tvor, ki ga je treba kamenjati, ali vsaj pljuniti za njim. Duhovniki preko luže so se nad tistimi zapiski zelo jezili, a izšli so do konca in kaplan ki jih je spisal je lahko spovedoval naprej, ker se ni podpisal. Če ni bil kaplan, toliko bolje.

Tukaj take stvari ne gredo gladko, ker je to pač svobodna dežela. Duhovni gospodje, v katere so se spremenili največ iz bivših komijev in faliranih študentov, ki so se v teku par mesecev v šentpavelskem semenišču v Minnesoti naučili “odpuščati” grehe in brati mašo, so prevedli nekaj “nemoralnih” stavkov iz ponatisa v “Glasu Svobode”, napravili potrebno denunciacijo ter obvestili pošto. Tam so brali in postali pozorni. Duhovniki so vendar “voditelji” naroda, oni vedo kdo ga pohujšuje in kdo mu boče dobro! Iz poslanega prevoda so videli, da je stvar silno pregrešna, da se govori o rečeh ki jih navadno mladi in stari ljudje zakrivajo z zastonji in s šepetom, pa so izdali odlok, da mora Martin Konda pojasniti, čemu pohujšuje s tako grdimi stvarmi mili svoj narod. Martin je poskusil pojasniti, a sodnik mu ni verjel in ga je ozmerjal ter obsodil. Gotovo je bil sodnik bogaboječ človek, ki je videl v du-

hovniku, pa bil še tak pijanec in nemoralnež, “nadenaravno” bitje.

“Glas Svobode” je bil v tem času glasilo S. N. P. J., a je to prenehal biti po konvenciji SNPJ., ki se je vršila isto leto. Slovenski socialisti, ki so par let skušali sodelovati skupno z lastnikom “Glasa Svobode” in s skupino ki se je zbrala okrog njega, so sprevideli, da je to nemogoče, in tako so se pota ločila ter so ostala ločena. L. 1906 so začeli izdajati “Proletarca” v interesu delavstva, in kot tak izhaja še danes. Na-

jetni kartonist “Am. Sl.”, ki ni vedel kaj riše in čemu, ga je potaknil v podobi opice na vejo in mu spremenil ime po naročilu v “prokletarca”.

V času ko je bil priobčen ta karton, in že prej, so bili slovenski socialisti z “Glasom Svobode” v boju. Ker pa so vedeli, da je bil sodni proces proti njemu v tem slučaju le nekakšen “frame-up”, so mu pomagali v obrambi.

“Amerikanski Slovenec”, tedaj najvplivnejši slovenski list v Ameriki, glasilo KSKJ., ki je bila takrat največja slovenska podporna organizacija, se je veselil. Bil je “živ” list, napadal je z vso močjo zapitih leme-

natorjev in objavljal obdolžitve, ki so bile podobne “Teapot” škandalu. Za tarčo si je izbral posebno “Proletarca”, ker so duhovni že tedaj razumeli, da jim bo organizacija socialističnih delavcev s svojim glasilom prekrizala nečedne načrte in jih ugonobila pri njihovem zavajalnem, judeževem delu. Razun na “Proletarca” so spuščali svoje puščice na društvo “Slavijo” št. 1 SNPJ., na vodilne sodruga v JSZ. in na “Glas Svobode”, kateri je v tistih kritičnih dneh zavrgel mnogo obetajočo prihodnost in se nevedoma odločil za zaton...

“Glas Svobode” z dne 16. marca 1906, torej par mesecev po tem ko je začel izhajati “Proletarec”, je imel na prvi strani velik karton, na katerem so “portretirani” Konda, “Čep”, Klobučar, “Zahrbtnik”, “Pinč” in Stonič, eni kot tolovaji, Konda, Klobučar in Stonič

“Amerikanski Slovenec” je priobčil ta karton 12. julija 1907 v boju proti socialistom in S. N. P. J.

pa kot policaji, ki so tolovaje zalotili, kako s svedrom ("Proletarcom") vrtajo v blagajno SNPJ. To je bilo pred 21 leti. Oboji, — kondatovci in klerikalci, glasnarodovci in drugi šifkartaši, so se tedaj zaganjali v malo skupino slovenskih socialističnih delavcev in jo blatili.

"Sedaj bo konec socialistov", so rekli pred 20. leti duhovni gospodje v Jolietu, domnevajoči, da je njihova zmaga prišla še predno se je mogel nasprotnik (socialisti) pripraviti za boj.

Dvajset let je tega. SNPJ. izdaja danes svoj dnevnik, največji, kar je jugoslovanskih dnevnikov v Ameriki. Izdaja svoj "Mladinski list" in tudi knjige. SNPJ. je od priobčitev te slike zrasla v največjo slovensko podporno organizacijo in pustila KSKJ. daleč zadaj, pa čeprav je "n E r o d n a". Tudi "Proletarce" je še tukaj, večji in bolj razširjen kot kedaj poprej.

Klerikalci, ki so se nam pred 20. leti rogali, misleči, da jih ni mogoče premagati, so svojega "Am. Sl." pustili upropastiti, njegovo ime pa so prodali za par stotakov Zakrajskovim frančiškanom.

"Glas Svobode", ki je po svoje napadal naš delavski pokret in "Proletarca", je tudi v grobu. Božji mlini meljejo . . .

Kje je tisti "slovenski ameriški Rim", katerega smo poznali pred 20. leti? In kje je tisto slovensko biziško "svobodomiselstvo", ki je skušalo iti samostojno pot ter odklonilo sodelovanje v boju za pravice našega delavstva?

Oboje je zagazilo v mlako. Glasila obeh skupin sta utonila v njih.

Tu priobčeni karton je vzel pred 20. leti v "Am. Sl." četrt strani prostora. Imel je velik, kričeč naslov, spodaj pa so ga "krasili" verzi — češ, mi smo močni, nam nihče nič ne more! Samo dvajset let je tega, in kolikšna razlika!

"Krščansko" vojaštvo in prostitucija.

"Milwaukee Leader" je nedavno priobčil članek, v katerem komentira vojaške ekspedicije "krščanskih" držav na Kitajsko. Tisoče mož angleške in ameriške mornarice ter armade je bilo poslanih na Kitajsko, največ v Šangaj in okolico. Bilo jim je ukazano, naj gredo na Kitajsko, ter se bore, če bo potrebno, za "domovino", za civilizacijo, za ameriške interese (to navodilo so dobili ameriški vojaki) in za angleške interese (to je bil ukaz angleškim četam).

"V povračilo za "domoljubje" so jim poslali v bližino njihovih taborov v Šangaju prostitutke — reve, katere je mizerija in brutalna sila pognala v najnižje nižine. Najeli so zanje tri velike hiše in rekli vojakom: če hočete, poslužite se!

Za to zabavo so poskrbeli, kot pravijo zanesljiva poročila, Angleži. Tako širijo krščanske države civilizacijo v "paganskem, barbarskem" orijentu.

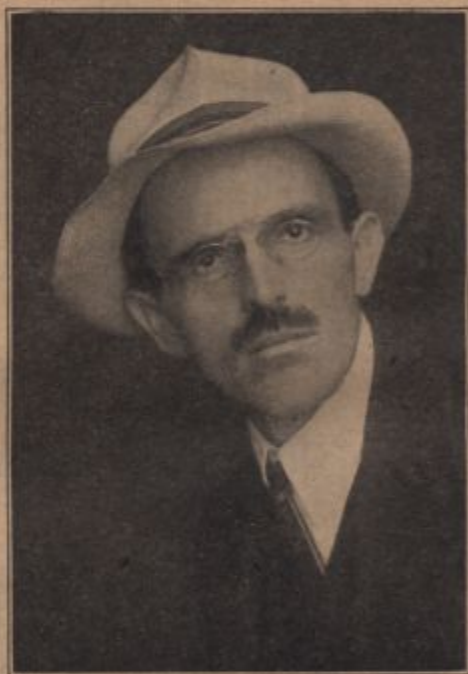
Ko prečitata "PROLETARCA" in ako ga ne hranite, ga dajte vašemu prijatelju delavcu in ga opozorite na članke in drugo čtivo, ki vas je zanimalo. "Proletarca" izdajamo ne radi profita, ne radi oglasov, ampak da ga DELAVCI, katerim je namenjen, ČITAJO.

IVAN VUK:

RAZGLAS ŽUPANA OBČINE TRIOGLOVE.

ISTEGA leta, ko je meseca maja zapadel sneg in pomendral vse žito, je v občini Trioglovi županov Mačkovčan, želar Primož Cobel. Bilo je to prvokrat, kar pomnijo trioglovski kmetje. In zato ni čuda, da se je celo nebo razjezilo radi te nezaslišnosti, in v maju, ko drugod rosi dež, Trioglovčanom in Šentmartinčanom ter njihovim sosedom, Matlodenčanom pada sneg.

Tako vsaj so govorili trioglovski kmetje. Ali mačkovski želari niso bili tega mnjenja. Saj ni nikjer

IVAN VUK,
slovenski pisatelj, sotrudnik Proletarca in
Ameriškega družinskega koledarja.

pisano, da mora biti župan občine, katera sestoji iz treh vasi, in kjer niso samo kmetje nego tudi želarji in trgovci in druga vaška gospoda kakor so finančarji in pa žandarji, trioglovski kmet. V taki občini je upravičeno, da županuje tudi kdo iz gospode, ali pa, kakor je sedaj slučaj, mačkovski želar. Tisto staro pravilo, ki je veljalo od bogve kedaj, da ima pravico županovati samo kmet iz vasi Trioglove, dočim je to nedopustno vrhovskim Mačkovčanom, kjer imajo trioglovski kmetje vinograde in viničarje, za gospodo v "purgi" Zajčevsi pa se ne spodobi, ker jih ni veliko in niso stalni, kdo pa je v Zajčevcih stalen, pa ima dovolj opravila s cerkvijo in šolo ter gostilnam in trgovino, mora prenehati.

In ko so Mačkovčani to potuhtali, so se odločili, da ga odpravijo. Ker jih je bilo največ v občini Trioglovi, so to pri prvih volitvah izpeljali in želar Primož Cobel, Mačkovčan, je postal župan. Prvi, odkar pomni

ustno izročilo in stari ljudje v Trioglovi, Mačkovcih in Zajčevcih.

Trioglovski kmetje so se sicer zoper to nečuvnost in krivico pritožili, a gospoda v Ljutomeru na okrajnem glavarstvu jih ni poslušala in potrdila za župana Mačkovčana, ker je bil pravilno in z večino glasov izvoljen.

Tudi na občinske seje odborniki trioglovski kmetje niso hoteli prihajati. Ali občinske seje so se vkljub temu vršile in kmetje so naposled sprevideli, da treba vgrizniti v kisl jabolko, če nočejo, da se jih docela odreže od občinskega gospodarstva. Da bi pokazali, da niso za las popustili od svojih pravic, so modro govorili:

"Kdo bi si mislil, da Primož Cobel razume občinske posle? Dasi ni kmet, vendar se mu ne more nič oporekati. Dobro županuje. Takemu človeku se že lahko zaupa občinsko premoženje in blagor občine. Zato ga bomo podpirali. Zakaj nam, trioglovskim kmetom je vseeno, kdo županuje v trioglovski občini, kmet, želar ali "purgar", samo da pravilno županuje."

In govorili so resnico. Zakaj Primož Cobel je bil mož, ki si ni dal kratiti svojih pravic. Bil je visok, močan mož, rjavih brk in tesar. Tesarje pa vsak spoštuje, ker imajo široke dlani in se jim težko kratijo pravice.

Pa ne samo, kar se tiče občinskega gospodarstva, tudi v drugih rečeh občinskega uradovanja, se je župan Primož Cobel izkazal kaj spretnega človeka.

Med trioglovsko dolino in mačkovskim bregom, nekako na meji obeh vasi je ležalo majhno posestvo, hiša in kakih dvanajst oralov zemlje, last Antona Drapjaša, krojača.

Anton Drapjaš še ni bil dolgo gospodar. Pred kakim letom je po očetovi smrti prevzel to posestvo, ki mu ga je izročila mati, že stara in boleha, želeč si oddiha.

"Sestri izplačša tristo kron," je rekla mati, "in se oženiš. Naša hiša stoji že v trioglovski vasi. Ne bo ti težko dobiti neveste z doto."

Sin Anton je posluhnil.

"V trioglovski vasi smo že, mati?! Tega nisem vedel."

"V trioglovski, kajpada."

"Torej kmetje?!"

"Kmetje."

Na licu Antona Drapjaša se je pojavila radost. Olehkočeno je vzdihnil, se odkašljal in rekel z drhtečim glasom:

"Potem se oženim."

"S Katarino Mezgovo iz Batinovec?"

"S tisto."

Mati je videla iskro v sinovem očesu in se nasmešnila. Katarina Mezgova je bila torej izbrana, da postane trioglovska kmetica. Hči želarja iz Batinovec je imela, kakor so govorili tisoč kron dote. In tisoč kron ni mala reč, ko je denar tako drag in ga nikjer ni. Katarina je sicer vedno trdila, da ne gre za nobeno ceno jest kruha v Mačkovce, pa če bi zato morala drugod jesti kamenje. Ljubezen ima tudi svoje meje in dasi ljubi Antona Drapjaša z močno ljubeznijo, v Mačkovce je ta ljubezen vseeno ne potegne. S kamenjem pa še v Prlekiji dosedaj niso nikogar krmili. Anton Drapjaš je spoznal, da bo trebalo odreči se ljubljenu dekletu ali pa iti z njo v kakšno drugo vas obširne Prlekije, ki se ne bo imenovala Mačkovci.

Sedaj pa, ko je zvedel, da je njegova hiša v vasi

Trioglovi, se je stvar naenkrat zasukala. Anton Drapjaš je z gotovostjo računal, da se ga sedaj Katarina Mezgova oklene še z vse večjo ljubeznijo in z njo tistih tisoč kron, ki bodo kaj primerna pomoč. Zakaj vas Trioglova ni Mačkovci, nego najuglednejša vas, ne samo v občini, temveč v celi fari sv. Martina. S tistimi tisoč kronami izplača sestri tristo kron in ostane mu še celih sedemsto kron. Za ta denar se pa že da kupiti kaka prilična njiva ali travnik.

Anton Drapjaš je šel k svoji nevesti ves žareč tranjega veselja. Ko ga je Katarina zagledala, se je zavzela, tako so se mu svetile oči.

"Kaj pa ti je danes, Anton," je rekla in ga ogletovala.

On pa se je hotel nekoliko postaviti in je vprašal:

"Kaj mi pa naj bo, Katica?"

"Tako se ti svetijo oči."

"Ker tebe vidim, Katica. Ker te ljubim, Katica."

Katarina pa je stisnila usta in rekla:

"In vseeno si še v Mačkovcih."

Sedaj je Anton Drapjaš kar vzrastel.

"Protestiram. Nisem v Mačkovcih. Zakaj me žališ?"

Sedaj Katarina ni vedela, kaj naj misli.

"Kedaj si se pa preselil?" ga je vprašala čez nekaj časa.

Mahnil je z roko.

"Ne pomnim niti."

Nasmehnil se je in jo prijel za roko. Katarina pa mu je odtegnila roko in rekla jezno:

"Kaj se boš delal norca."

"Zakaj se jeziš, Katica? Zdi se mi da me nimaš prav nič rada, ker mi ne verjameš. Jaz pa ti pravim: Oženiva se, Katica, zakaj jaz nisem v Mačkovcih nego v Trioglovi, v vasi Trioglovi."

In povedal je, kaj mu je rekla mati.

Ko je končal, je videl, da se je v očeh dekleta nekaj zasvetilo. Podala mu je roko in rekla vsa radostna:

"Ako je to resnica, dragi Anton, pa te vzamem."

Drapjaš ji je stiskaval roke.

"Resnica, čista resnica, Katica."

Katarina je za trenutek molčala, nato pa vprašala:

"Kedaj torej misliš, da bi se vzela."

Ko je to izrekla, ji je šinila v obraz rudečica.

"Najbolje bo, če narediva kar najhitreje. Gospodinjstvo trpi, ker je mati stara in boleha."

"Pa narediva," je rekla Katarina in se zopet zamislila, kakor da sledi za neko novo mislijo. Nato je djala, gledajoč Drapjašu v oči:

"Pje, Tone, ali lahko prisežeš, da je hiša v trioglovski vasi?"

"Lahko," se je udaril Drapjaš na svoje krojaške prsi. "Mati mi ne bo lagala, Kata."

"Kako, da tega nisi vedel prej. Tonč?"

V njenem glasu je bilo, kakor nezaupanje.

"Kaj pa če to vseeno ni res?"

Drapjaš je hotel odgovoriti, da tu ni nobenega dvoma, ali prestrašen pogled Katarine ga je tako zbežgal, da je zajecjal le nekaj besedi.

"Tone, treba se prepričati," je rekla zdajci Katarina resno. "Treba dokazov. Kar se ne vsedem tja k tebi, dasi te ljubim."

"Mati je rekla, da smo v vasi Trioglovi," je prepričeval Drapjaš.

"To ni noben dokaz, Tone."

"Kako se pa naj dokaže?"

Katarina Mezgovala je dvignila obrvi.
 "Uradno, Tone! Pri županu mora biti to zapisano."

"Poglediva, Kata," je rekel Drapjaš vneto.
 Katarina Mezgovala je odločno zmajala z glavo.
 "Ne. To bi se reklo, da že komaj čakam na ženitev. To pa ni res."

Drapjaš ni videl, da je zopet zarudela, ker je gledal v tla. Ali ko je izgovorila, jo je pogledal v oči, da vidi ali govori resnico. No, ona je zakrila oči pod trepalnice, da jih ni mogel videti in rekla smeje:

"Ne gleda v moje oči. Sram me je!"

"Zakaj sram, Kata," je vprašal Drapjaš mehko in ugajala mu je rudečica lica. "Saj ni tako, kakor govori," je pomislil.

Katarina Mezgovala je odprla oči in rekla tiho:

"Ne vem."

Ona v resnici ni vedela, zakaj bi jo moralo biti sram. Da prikrije to, je rekla vzpodbujajoče:

"Sam idi k županu in poglej. Da bo še bolj gotovo, naj v nedeljo razglasi, da je tvoje hiša v trioglovski vasi in ne v Mačkovcih."

Drapjaš se je vstrašil.

"To ne gre, Kata!"

"Če župan hoče, gre."

"Ali kaj poreko drugi ljudje?"

"Saj zato ravno naj razglasi, da bodo drugi ljudje nekaj rekli in da ne bodo rekli: Tista Mezgovala iz Batinovec ni mogla drugega dobiti, kakor Mačkovčana in se zakopala med siromaštvo s svojimi tisoč kronami."

Drapjaš je uvidel, da je nasvet njegove Katarine rudečelične, majhne in krepke Mezgovala hčerke iz Batinovec, dasi neprijeten, vendarle pameten. Obljubil je, da še danes opravi to reč z županom, čeprav že naprej ve, da bo posel zelo težak.

(Dalje prihodnjič.)

EVELETH DOBIL ZASTOPNIKA "PROLETARCA".

Sodrug Jacob Setnikar, član kluba št. 235 JSZ., je bival nekaj časa v Sheboyganu, Wis., preje pa je živel na Evelethu, Minnesota. Sedaj je zopet na Evelethu. Sporoča nam, da je pripravljen prevzeti zastopništvo "Proletarca", kajti tako velika naselbina kot je Eveleth ga nujno potrebuje.

Bili smo veseli njegovega pisma še posebno zato, ker je na Evelethu agitacija za Proletarca izredno težka. Ali sodrug Setnikar ji bo kos, kajti s tem da se loti agitacije, tudi ve, da se je oprijel tam najbolj ne-hvaležnega dela. Če Proletarca razširi, mu bodo tisti ki ga bodo čitali hvaležni in dobil bo prijatelje ter pristaše naših nauk. Eveleth je pred mnogimi leti že imel nekaj aktivnih zastopnikov Proletarca; posebno so v evelethski naselbini razširili ta list lokalni zastopniki Črnagoj, Ambrožič in Zaitz. Potem se je pričela vojna in "sedem suhih let". Stari zastopniki so se umaknili in jih ni več v naših vrstah, eni pa so se izselili. Sodrug Jacob Setnikar bo odpravil vrzel, ki smo jo imeli na Evelethu, čitatelje in somišljenike pa prosimo, da mu nudijo vse mogoče sodelovanje. Od časa do časa bo pošiljal temu listu tudi poročila o razmerah in aktivnostih na Evelethu in okolici.

Dvigiranje Kitajske---pomen njene revolucije.

(Predaval Frank Zaitz v klubu št. 49 J. S. Z.,
v Collinwoodu dne 25. maja 1927.)

(Nadaljevanje.)

Kar so dosegle na Kitajskem imperialistične države zapada, je hotela doseči tudi Japonska. Napovedala je l. 1894 Kitajski vojno in jo porazila na suhem in na morju. Vzela ji je Korejo in Formozo. Prvo je morala pustiti, ker evropske velesile niso hotele močnejše Japonske. Po tej vojni so pričele imperialistične sile bolj in bolj posegati po Kitajski in se zajedati v njeno meso. Nemčija je vzela v "najem" Kiačev, zgradila trdnjavsko mesto in se pripravila, da ostane na Kitajskem. Zgradila je v interesu svoje trgovine na Kitajskem železnice in druge naprave, in storila vse, da pridobi "naklonjenost" kitajskih oblastnikov. Rusija ni hotela zaostati in je vzela v "najem" Port Artur ter zgradila železnico preko kitajske Mandžurije. Angleži so pred tem in tudi v tem času precej pograbil. Kos za kosom je bil odjeden, a se je vzlic temu držal kitajskega telesa. To koncesije in "najemi" so kakor rane, iz katerih se širi slabo po ostali Kitajski, kakor se iz ran razširja strup po vsem telesu, dokler narava ne stori svoje in porazi škodljivce. Ako jih ne premaga, je konec smrti. Kitajci so gledali ta osvajanja — narod štirih sto milijonov ljudi — in niso imeli moči, da bi rekli: To je naše in naše ostane! A prav udano niso prenašali tujega naval!

Na severu se je med tem pojavilo takozvano boksarsko gibanje, ki je l. 1910 dovedlo do velikih izgrediv v Pekingi proti Evropejcem, potem so se razširili tudi po drugih krajih Kitajske. "Krščanski" svet se je zgražal, kajti kitajski barbari so napadli ne samo evropske in ameriške trgovske agente ter zastopnike industrije, ampak tudi krščanske misijonarje. Sever je bil v tej bori proti tuji invaziji agilnejši kakor jug, ker je še vedno verjel, da se bo dalo Evropejce in njihove metode s silo iztrebiti iz dežele. Jug pa je vedel, da o nasilnem izgonu z metodami kakršnih se je poslužil sever ni govora in da je treba proti tuji sili in proti tujim metodam boljših metod in jačje sile, če se je hoče Kitajska odkrižati. Sever je s svojimi boksarji dal "krščanskim" deželam povod, da so organizirale kazensko ekspedicijo na Kitajsko, pri kateri je sodelovala poleg Anglije, Francije, Nemčije, Rusije, Avstro-Ogrske, Italije, Zedinjenih držav, Belgije itd., tudi Japonska. Ta takoimenovana kazenska ekspedicija je Kitajsko še bolj ponižala in jo še bolj potisnila v žrelo imperialističnih držav. Podpisati je morala pogodbo, s katero se je zavezala plačati "vojno odškodnino" v znesku \$337,000,000, ob enem pa je dala tujim državam nadaljne "koncesije" v teritoriju in v "vladnih pravicah".

Rusija je ob priliki ekspedicije proti boksarjem prepregla Mandžurijo s svojimi četami, dobila pod svoj vpliv lokalne oblasti in nadaljevala s svojem imperialističnim prodiranjem proti Pacifiku in Japonski ne samo skozi Sibirijo, ampak tudi skozi Mandžurijo. Če bi Mandžurija prišla v popolno rusko posest, bi bila Rusija najjačja država v Aziji in ker je bila mogočna tudi v Evropi, bi bila kot taka najmočnejša svetovna velesila. Tega pa ni hotela Anglija, ne Japonska. Japonska, ki se je komaj prirnila do

prednjih sedežev, bi bila z dohodom Rusije po Mandžuriji do Pacifika potisnjena ob stran in bi ji postala podrejena. Ruski imperializem v Aziji je pomenil za Japonsko največjo nevarnost. To rusko prodiranje so gledale postrani tudi druge dežele, med njimi Zedinjene države, posebno Anglija, kateri je Rusija v orijentu stara tekmovalka. Japonska je z Anglijo sklenila pogodbo, s katero je dobila zagotovilo, da ji bo Anglija v slučaju vojne z Rusijo pomagala, če bo Rusija dobila pomoč od kake države.

Ker Rusija ni pokazala nikakih znakov, da se misli umakniti iz Mandžurije, pač pa nasprotno, je napetost naraščala. L. 1904 ji je Japonska napovedala vojno, v kateri je bila Rusija premagana, Japonska pa je dobila Korejo in vzela Rusiji trdnjavo Port Artur. Prvič v novejši zgodovini se je dogodilo, da je država mongolcev porazila evropsko veselilo. Japonska je po tej zmagi postala država "prvega reda" in je kot taka priznana v diplomatičnem svetu.

Povojna Rusija se je odrekla svojim "privilegijem" na Kitajskem in proklamirala, kar se tiče njenih odnosov s Kitajsko, slednjo za enakovredno državo.

Taktika Zed. držav na Kitajskem se od angleške precej razlikuje. Angleži so nastopali na Kitajskem od vsega začetka nasilno, medtem ko skuša ameriška diplomacija napraviti vtis, da je Kitajski prijazna. To se ji je mnogokrat posrečilo; izmed vseh držav je ta najbolj spoštovana med Kitajci. Zed. države so v borbi za azijske trge zastopale pravilo "odprtih vrat". Anglija je hotela imeti zaprte, oziroma priprte za druge, in odprte zase. Ker so Zedinjene države vsled svojega obrežja ob Pacifiku in gospodstva nad Filipinskimi otoki važna in odločujoča sila na Pacifiku in v Aziji, je naravno, da lahko veliko store v prid ali pa v škodo kitajskega prebivalstva. V sedanji borbi Kitajcev za osamosvojitve so se pridružile Angliji in storile kolikor se je v danih okoliščinah dalo, da ovirajo kuomintang v njegovem boju za neodvisnost Kitajske.

V teh desetletjih mednarodni kapitalizem torej ni ukrotil Kitajske, pač pa so se Kitajci naučili, ker so se morali, da je treba pomakniti kazalec kitajske civilizacije za precejšnjo stopnjo naprej, in ko so enkrat dobili to spoznanje, so mu ostali zvesti. Tako so se začeli dvigati, ne kot boksarski uporniki, ampak kot ljudje, ki vedo da jim je storjena krivica, da so potlačeni in brezpravni, in da je rešitev v njih samih in odvisna od njih!

Na čelu duhovnega preporoda Kitajske je bil mislec, filozof in borec Sun Jat sen, rojen l. 1862 na Honolulu, umrl 12. marca 1925. Po poklicu je bil zdravnik, po veroizpovedi kristjan. Ni pa se ponašal z "vero", kajti imel je svojo vero—vero v *PRAVICO* in vero v *ČLOVEKA*. Na svojem potovanju in bivanju v Evropi in Ameriki se je seznanil s socialističnimi misleci in postal socialist. Sodeloval je pri mnogih socialističnih publikacijah, udeležil se mnogih kongresov — in vse svoje delovanje je usmeril za osvoboditev Kitajcev in Kitajske. L. 1901 je ustanovil stranko, kateri je dal socialistični program, prilagojen za Kitajsko. Dal ji je za oporo idealizem in nacionalizem.

Ta stranka, ki je danes mogočna in se v marsičem razlikuje od prvotne, je danes poznana v svetu pod imenom kuomintang, kar znači v kitajščini stranko ljudstva. Kot nam tolmačijo, pomeni *kuo* državo, *min* pomeni narod, in *tang* združenje.

Po revoluciji l. 1911, ki je strmoglavila dinastijo,

je Sun Jat sen postal provizorični predsednik kitajske republike. Po prebivalstvu največja država na svetu je vrgla monarhijo z več tisočletno zgodovino in se proglasila za republiko. Svet se je upravičeno čudil, a sile reakcije, moč ignorance in zakoni, ki zahtevajo za vsako stvar dozoritev, so bile jače kot lepi proglesi. Pogoji za resnično osvoboditev Kitajske tedaj še niso bili dani. Vojni lordi, ki so na Kitajskem najmočnejši gospodarji, so vsled posebnih kitajskih vzrokov prišli s pomočjo evropskih in drugih kapitalističnih sil ponovno do absolutne oblasti.

L. 1921 je bil Sun Jat sen izvoljen za predsednika južnokitajske vlade s sedežem v Kantonu. Vodil je borbo proti režimu reakcije v Peking, bil poražen in se moral umakniti iz dežele. Vrnil se je, organiziral novo vojno proti vladi v Peking, jo porazil, a tudi ta uspeh mu je zatemnila intrigarska diplomacija.

Na njegovo glavo je vlada bivše kitajske monarhije razpisala \$200,000 nagrade.

Ni jih ji bilo treba izplačati, ker ni dobila njegove glave, a izgubila je svojo.

Iz tega pregleda smo dobili v glavnih obrisih sliko razvoja Kitajske in njenega ljudstva. Da človek kakšno stvar pravilno razume, mora poznati njen začetek, njen razvoj in njene zakone.

Videli smo, da je Kitajska velikan, da ni barbar-ska, pač pa dežela z najstarejšo civilizacijo, katero je zapad prehitel vsled svoje tehnike, vsled svoje revolucije buržvazije, katera je vrgla fevdalizem in ustvarila tla za kapitalistično družbo. Kapitalistični ekonomski sistem je postal to kar je s tehniko. Paro, elektriko in druge sile je vpregel v produkciji in distribuciji. Kakor je zaslužnil te elemente, tako je zaslužnil ljudi. Profit mu je smoter in cilj. Kitajsko je osvojil radi profita ter jo drži k tlom in jo bo držal, dokler ne bo imela v sebi dovolj moči, da se otrese tujih in domačih krvososov.

V času svetovne vojne je Japonska, kot zavez-nica Anglije, napovedala vojno Nemčiji in ji odvzela njene posesti na Kitajskem. Napovedala ji je vojno, ker je s tem dobila priložnost povečati svojo moč na račun druge. S porazom Nemčije v Aziji je Japonska izrinila že drugo evropsko državo od svojega praga. To seveda ni pomenilo za Kitajsko ničesar drugega kot povečanje japonskega "vpliva" na Kitajskem. Ker je bila Anglija zaposlena na evropskih in afriških bojiščih, je Japonska izrabila tudi to priliko ter hitela uvajati svojo nadvlado nad Kitajsko. Vzlic temu, da so Japonci mongolci kakor so Kitajci, so v širokih ljudskih plasteh Kitajcev bolj obsovaženi kakor npr. Angleži. V zadnjih letih se to stanje spreminja, kajti tisoče Kitajcev študira v japonskih vseučiliščih, raz-un tega pa je japonska diplomacija začutila — da se bliža vstajenje Kitajcev! *(Konec prihodnjč.)*

ANTON KRISTANOV SHOD V CONEMAUGH

CONEMAUGH, PA. — Shodi, na katerih nastopajo socialistični govorniki, so pri nas redki. Prihodnji se bo vršil v torek 26. julija ob 8. zvečer v dvorani društva sv. Alojzija JSKJ.

Predmet predavanja, ki ga bo imel s. Anton Kristan, se bo tikal položaja v Jugoslaviji in pa delavskega združništva. Ob tej priliki bo nastopil tudi moški in mešan pevski zbor "Bled". To bo edini shod v okrožju Johnstowna, na katerem nastopi Anton Kristan. — P.

Zaradi jasnosti. -- Matthew J. Turk.

F. Z.

(Ako bo Mr. M. J. Turk želel odgovoriti, ali komentirati ta članek, to lahko stori v "Proletarcu".—Ured.)

Okrog dva meseca je tega, od kar je Mr. Matthew J. Turk pustil tajništvo SNPJ. Jaz se bi radi tega ne oglašal v Proletarcu, da niso štirje listi priobčili poročila, v katerih so trdili, da je bil "izpodrinjen", takorekoč siloma vržen iz urada. En list ("Delavec") je to trditev ponavljal v par številkah.

Kdo so nasilniki, ki so ga izpodrinili? Samoposebi umevno — socialisti!

Edini pošten odbornik v uradu, najspodobnejši uradnik, pa je moral iti, ker je bil v napotje — "socialistični mašini".

MATTHEW J. TURK
bivši glavni tajnik
S. N. P. J.

A vseeno ne bi napisal tega, če bi gotovi ljudje namenoma ne nadaljevali s to trditvijo in slikali M. J. Turka kot mučenika, ki je bil "križan za jednoto".

Če bi propagandisti te vrste pustili socialiste pri miru in jim ne podtikali kar vedo da ni res, bi ne bilo treba obujati spominov.

Mr. Turk je v "Prosveti" z dne 16. marca t. l. sporočil, da bo odložil mandat glavnega tajnika SNPJ. Za vzrok je navedel:

"Da ne bo treba nikomur si beliti glave, naznanjam ob enem, da bom začel privatno podjetje, takozvani "Real Estate Business", v

Chicago in okolici, in da zato podajam resignacijo . . ."

"Uredniki" "štirih" slovenskih listov niso "hoteli" verjeti tej izjavi in so soglasno trdili, da je bil izpodrinjen "od samopašne socialistične mašine". Nekaterim ljudem, ki se poslužujejo kakršnega koli sredstva da oblatijo socialiste in njihovo delo, so se tiste trditve tako dopadle, da so jim prilivali s svojimi besedami, seveda tako, da se ne bi "izvedelo", M. J. Turk sam pa ni ničesar storil, da odbije take govorice, oziroma "pisavo".

Ko je bil vprašan, kaj misli o nji, je dejal, da je povedal svoje, to kar pišejo drugi o njegovi resignaciji, ga pa ne briga.

Meseca maja, ko sem bil v nekaterih naselbinah v Ohiju, sem videl, da nekaj dobromislečnih ljudi res verjame, da je bil Mr. Turk žrtev šikan od strani socialistov, zato sem sklenil, da ob priliki opišem stvar v taki luči v kakršni je.

Med ameriškim Slovinci ni v navadi, da bi drug drugega opisovali, a škodilo ne bi, če bi imeli tak običaj. Bolj pa je v navadi osebno blatenje in atentati na karakterje in poštenje neljubih oseb.

M. J. Turk je bil rojen v Calumetu, Mich. Ko je bil izvoljen za gl. tajnika John Verderbar, tedaj biva joč v Calumetu, je ob prihodu v Chicago vposilil v gl. uradu M. J. Turka, ki je bil takrat še mlad dečko (tudi sedaj je mlad — toliko, da mi ne bo zameril). To je bilo l. 1909. Bil mu je nekaj časa edina pisarniška pomoč. Leta pozneje se je velikokrat potožil, da je bil izkoriščen, da je prejemal zelo majhno plačo, in da njegovo delo ni bilo cenjeno kot bi moralo biti. Ko se je dobro uvedel v delo, je postal samostojnejši, posebno še, ker je SNPJ. nagloma rasla in je povečala svoj urad ter

pomnožila pisarniško osebje. Z gl. tajnikom Verderbarjem sta si prišla radi nesoglasij pri delu zelo v nasprotstva, in v tej situaciji je iskal Mr. Turk moralne opore pri Jožetu Zavertniku in jo dobil.

Brez pomoči, ki mu jo je dal Jože Zavertnik, bi M. J. Turk ne bil izvoljen za delegata na springfieldsko konvencijo (l. 1918). V Springfieldu je kandidiral za gl. tajnika proti J. Verderbarju, a Verderbar je dobil veliko večino, dasi so Turkovi prijatelji zelo agitirali za spremembo v uradu. Nisem bil v Springfieldu, torej ne morem zagotovo trditi v koliko je Mr. Turk agitiral sam zase, a čul sem, da mnogo. Ker je bil z Verderbarjem v zelo "napetih odnošajih", in ker je dejal, da v slučaju Verderbarjeve izvolitve ne bo delal več v uradu SNPJ., je delo res pustil, a čez nekaj dni sta se z zmagovalcem pobotala in se je vrnil v urad.

Radi znane afere ("pošiljanje" denarja v stari kraj) so pozneje odstopili trije ali štirje glavni odborniki, med njimi tudi tajnik Verderbar. Treba je bilo iskati novega. In zopet je bil Jože Zavertnik, ki je začel vplivati na Turka, da naj sprejme vsaj začasno mandat glavnega tajnika. Iz zapisnika seje gl. odbora, priobčen v "Prosveti" dne 4. feb. 1920, je razvidno med drugim:

"Prične se debata, kdo bi bil najspodobnejši, da se namesti kot začasni gl. tajnik . . . Po temeljiti razpravi je pozvan v dvorano br. Turk, prvi pomočnik v tajniškem uradu, da se ga vpraša, če sprejme mesto začasnega gl. tajnika SNPJ.

Br. Turk pride v dvorano in odločno odkloni to mesto iz enostavnega vzroka, da mu ne bo kdo očital, da je spodrinil, ali da je skušal spodriniti gl. tajnika. (Moja opazka. Ta njegova izjava dokazuje, da sta se osebno zelo sprijaznila, kajti na konvenciji v Springfieldu se je resno potrudil, da ga "izpodrine".) . . . Pri volji pa je vse storiti . . . in delati noč in dan v pomoč začasnemu gl. tajniku . . . toda sam iz omenjenih vzrokov ne more sprejeti tega mesta.

Br. Underwood mu odgovarja sledeče: "Ako sedaj prevzameš to mesto in nisi kandidat za mesto gl. tajnika, ti nihče ne more očitati, da si spodrinil sedanjega gl. tajnika. Ako pa sedaj ne prevzameš tega mesta, kasneje pa kandidiraš, ti bodo vseeno delali take očitke . . ."

V tem smislu govorita tudi Br. Zavertnik in Somrak ter drugi bratje . . . Tudi br. Cainkar apelira na br. Turka, da sprejme mesto začasnega gl. tajnika. Oglašajo se za besedo br. Železnikar in apelira na br. Turka z besedami, z besedami, segajočimi do srca, naj sprejme mesto začasnega gl. tajnika, kajti če so mu interesi SNPJ. res pri srcu . . . bo to storil.

Za besedo se prijavi br. Turk in izjavi, da le pod tem pogojem sprejme mesto začasnega gl. tajnika, da pride v zapisnik njegova izjava, da ne bo POD NOBENIM POGOJEM KANDIDIRAL ZA GLAVNEGA TAJNIKA, KO BODO RAZPISANE TOZADEVNE VOLITVE. (Naglas moj.) Takoj po njegovi izjavi je bil stavljen predlog, da se br. Turk nastavi kot začasni glavni tajnik.

Iz tega izčrpk je razvidno, da ni bilo nikogar, ki bi Mr. Turku nasprotoval, pa čeprav ni bil socialist. Seja mu je priznala, da je dober klerk, in vpoštevala, da dela v uradu SNPJ. več let in pozna poslovanje.

V Prosveti z dne 9. junija 1920 (štiri mesece pozneje) je Mr. Turk že sporočil, da kandidira za glavnega tajnika. "Pod nobenim pogojem" je tako postala POZABljena izjava. Med drugim je dejal, "da je sprejel službo začasnega gl. tajnika na prošnjo glavnih odbornikov, ker je poznal kritično situacijo, in je smatral za svojo dolžnost, da se v takih časih žrtvuje za našo dosedaj tako lepo cvetočo in dično organizacijo." Končno je sprejel kandidacijo za gl. tajnika

na pritisk oziroma na proinje društvenih tajnikov, kar je smatral za svojo dolžnost, kakor prvič.

V isti poslanici pravi: "Prevzel sem torej nominacijo, toda članstvo naj ob enem tudi izve, da smatram sedanjo plačo za nezadostno za tako delo in bom zahteval povišanje za tistih 20%, katere je že dovolila konvencija in so do njih v sedanji draginji upravičeni vsi gl. odborniki."

Bil je edini kandidat, ker drugi nominiranci, kot pojasnjuje v isti "Prosveti", niso pravočasno sporočili, če sprejmejo kandidaturo.

Ves članek je v resnici bolj agitacija (dasi je ni potreboval) kakor pa naznanilo. M. J. Turk je bil proglašen, kot pove naslednji zapisnik gl. odbora, za izvoljenega brez opozicije. Poteklo je nekaj let. SDPZ. se je združila s SNPJ.

Premišljeval je, kako bo na združitveni konvenciji SNPJ. v Clevelandu; sklepal je, da bo morda kandidiral za glavnega tajnika združene organizacije tudi glavni tajnik prejšnje SDPZ., pa se je pripravil. Turkov poteza proti B. Novaku v Clevelandu je imela namen zadati tekmeču moralen udarec. Agitacije za izvolitev Mr. Turka je bilo veliko in je pri tem tudi sam pomagal kolikor je mogel. Proti njemu jo je bilo zelo malo, in še tista je nastala šele po "manevru", ki je imel namen očrniti B. Novaka.

Po tedanjih pravilih glavni urednik glasila ni bil član glavnega odbora in vsled tega ni imel pravice na konvencijo kot njen član. Mr. Turk in P. Berger sta se potrudila, da je bil Jože Zavertnik izvoljen za delegata pri društvu — ne radi tega ker sta hotela da je urednik na konvenciji, ampak da jima bo v slučaju potrebe v pomoč Jože Zavertnik.

Naj omenim tudi boj s študenti, kateremu kal je bila demagogična izjava Mr. Turka na združitveni konvenciji v razpravi o dijaškem fondu. Tudi v tistem boju je Jože Zavertnik branil M. J. Turka, in končno se je boj obrnil proti uredniku. Zelo nerodna je bila na združitveni konvenciji Turkova opazka, da ta in ta se bi tudi rad zrinil h koritu. Radi nje so ga ožji prijatelji grajali, in nekdo mu je svetoval, naj rajše molči, ako ne zna paziti na besede.

Jože Zavertnik ima torej glavno zaslugo, da je M. J. Turk postal tajnik SNPJ., in stal mu je ob strani ter ga branil bodisi v Clevelandu ali kjerkoli, dokler ni prišlo do spora.

Ta je prišel v času, ko je stopila v veljavo od članstva sprejeta določba, da se voli glavni odbor na splošnem glasovanju. Vanj je posegel tudi R. J. Zavertnik, in tedaj je M. J. Turk začel otvorjeno s svojo "proti-socialistično taktiko". O nji kaj več ob drugi priliki. Dokler sta mu bila v pomoč, ju je imel rad in je oba hvalil. Potem pa, no — potem se je začel pripravljati na waukegansko konvencijo, in dejal, da bo njegovo ime na nji prišlo častno v zgodovino jednote. S tem je mislil, da bo "pomel s socialisti" in tako postane jednota očiščena "politike". Turk je računal, da bo pri svoji taktiki izbral Bartulovičevo skupino in druge "progresivne elemente", Bartulovič pa je enako sklepal, da izrabi Turka in njegove metode v svoj prid.

Treba priznati — na konvenciji v Waukeganu se je Mr. Turk prav resno potrudil, da obrne jednoto v smer svoje politike. Pri tem mu je na svoj način, **nenamenoma, pomagal tudi R. J. Zavertnik**. A vsa Turkova taktika na tisti konvenciji je bila prvič strogo osebna, oziroma osebno sovražna tistim katere si je vzel "najbolj k srcu", in drugič, pokazal je, kam meri, in tako njegovo ime ni uklesano v spomenik. Njegov predlog, da dva člana ene družine ne smeta biti v glavnem odboru, "najmanj dve koloni na teden", "šestnajst let je živel od delavskih žuljev" in podobne stvari so sicer veselile "progresivne elemente", in prvo omenjeni

predlog je dobil celo večino, toda ne toliko po Turkovi, ampak bolj po R. J. Zavertnikovi zaslugi.

Dasi se je torej veliko prizadeval diskreditirati socialistično delujoče delavce v naši javnosti, mu ti niso **NIKOLI** vračali "zob za zob".

V politiki je njekovo stališče, da je vsakdo za "God Almighty Dollar", in da so v vsaki stranki dobri in slabi ljudje. "Politike" se je naučil "med nami".

Kadar dobi priložnost, še vedno kakšno hudo reče, in baje bo na prihodnji konvenciji "še bolj pokazal" kakor na zadnji.

Težko ga je pripraviti, da bi pisal, dasi obvlada v pisavi angleščino dobro, slovenščino pa tudi bolje kot povprečen priseljenec iz slovenskih krajev. V delovanju "za narod" ni bil nikoli aktiven, rad pa se je udeleževal raznih priredb.

V času kampanje (kampanje ne bi smelo biti), ko je članstvo glasovalo za kandidate v glavni odbor, je "Glas Svobode" priobčil vrsto "člankov", v katerih je "razkrival socialistične nakane". Podpore je dobil iz virov kakor pozneje Bartulovič, ki so dokazovali medsebojno razumevanje. Radi tistih člankov je klub št. 1 aranžiral debato, na kateri bi podpisani branili pravičnost in pravilnost našega stališča ter našega dela, kot predstavnikov protovnikov pa je povabil P. Bergerja, M. J. Turka in A. H. Skubica. Odzvali se niso, z "ustmeno agitacijo" pa vseeno niso prenehali.

Službo, ki jo je imel M. J. Turk v SNPJ., je ena izmed najvišjih pozicij, ki se jo more doseči v našem javnem življenju. Rad je naglašal, da je v času svojega poslovanja izboljšal sistem, in da je SNPJ. zelo napredovala. Od vsakega funkcionarja se pričakuje, da ne stoji na enem mestu, posebno v businessu in industriji. Kar se tiče sposobnosti, je umevno, da je M. J. Turk dobro poznal in razumel delo v uradu, ker je, kot je včasih dejal, rastel z jednoto. Bil je njen najsposobnejši klerk, in kot tak tudi dober tajnik.

Poslovil se je brez mnogih besed, a "jezo", ki jo goji do socialistov, je ohranil. Ampak on ni edini, ki jih nima rad. Saj jih nimajo radi celo nekateri taki, ki se delajo kot njihovi somišljeniki in sodrugi.

V njegovem businessu mu želim vso srečo. Šel je vanj v veri, da mu bo nosil več kot pa znaša tajnikova plača v SNPJ. Ako ne bi bilo tega, pa bi bil še danes v glavnem uradu in nihče ne bi dobil "pretvezo" za "domnevanje" ali trditev, da je bil pognan iz glavnega odbora "edini", ki je bil v njemu pošten.

ZA ČLANSTVO KLUBA ŠT. 45 J. S. Z. V WAUKEGANU.

WAUKEGAN, ILL.—Klub št. 45 JSZ. je sklenil, da se bodo njegove seje vršile vsaki *četrti petek v mesecu* ob 8. zvečer v Slovenskem narodnem domu.

Prihodnja redna mesečna seja bo v petek 22. julija.

Apeliram na vse, da se sej polnoštevilno udeležujejo. Če bi štel klub 200 članov in članic, in bi se jih polovico udeleževalo sej, bi bile vendar dobro obiskane, kajti sto ljudi na seji je že nekaj. Če pa je število članstva majhno, se pozna, tudi če samo eden izostane.

V Proletarcu je predlagano, naj klubi po naselbinah podvzamejo agitacijo za povečanje članstva. Določeno je tudi, koliko bi jih moral vsak klub pridobiti, da bi JSZ. štela pet sto članov več kot sedaj, in kvota našega kluba je 15 novih članov. Kaj mislite, ali ne bi mogli dobiti novih, če se agitacije resno poprimemo? Poskusimo, toda poskusimo resno! —

Martin Judnich, tajnik.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

POROČILO O SHODU IN BANKETU KLUBA ŠT. 1 J. S. Z.

CHICAGO, ILL. — V torek dne 12. julija je klub št. 1 priredil banket, katerega častna gosta bila Anton Kristan in njegova soproga Ana. Udeležilo se ga je okrog sto oseb. Večer je bil soparen in biti dvorani v taki vročini ni prijetno, vžlic temu so ostali v nji vsi do dvanajste ure, ko je bila priredba zaključena. Banket je otvoril s. Chas. Pogorelec, tajnik kluba št. 1, in naznanil, da bo predsednik omizja s. Frank Zaitz. Sodeloval je tamburaški zbor "Crvena zvezda", odsek kluba št. 20, JSZ. (srbski sodrugi). Nekaterim sodrugom se ni prav nič dopadlo, ker ni ob tej priliki nastopil tudi pevski zbor "Sava", toda zadržki so bili pač taki, da je bilo to nemogoče.

Razporeditev na banketu je bilo izborna, pa ne radi "kapljice", kajti te je bilo malo, ampak poradi namena, za katerega je bil banket aranžiran. Predsednik omizja se je držal v predstavljanju gostov največ humorja, in s. Anton Kristan tudi. Kratke nagovore so imeli (po redu kakor so bili pozvani) John

Goršek, predsednik gl. porotnega odbora SNPJ., aktivni v soc. gibanju dolgo vrsto let in po letih drugi najstarejši član gl. odbora SNPJ.; Andrew Vidrich, podpredsednik SNPJ.; Ana Kristanova; Frank Somrak, predsednik SSPZ. in predsednik gospodarskega odbora SNPJ.; Andrew Miško v imenu pripravljalnega odbora; Fr. Podboy, član gl. odbora SNPJ.; Jože Zavertnik, gl.-urednik Prosvete; Wm. Henry, tajnik ameriške socialistične stranke; dr. John Zavertnik; Tony Shragal, član gl. odbora SNPJ.; Donald J. Lotrich, predsednik društva Pioneer, SNPJ.; Peter Kotovich, član eksekutive JSZ. in voditelj srbskih socialistov v Ameriki; Vincenc Cankar, predsednik SNPJ.; Ivan Molek, urednik Prosvete; Anton Šular, član gl. odbora SNPJ.; Anton Kristan.

Predsednik je dejal, da obžaluje, ker čas ne dopušča, da bi predstavil tudi ostale udeležence.

Nekdo, ki se je udeležil vseh podobnih priredb kluba št. 1, mi je dejal: ta banket se mi je izmed vseh klubovih banketov najbolj dopadel.

V podporo Proletarcu se je na apel Antona Šularja zbralo ob tej priliki \$25.

V četrtek 14. julija se je vršil shod v dvorani SNPJ., kateremu je predsedoval F. S. Tauchar. Anton Kristan je v dve ure dolgem govoru objasn timerazvoj, ki so dovedli do svetovne vojne, vzrok razpada Avstro-Ogrske in postanek Jugoslavije ter njen razvoj do danes. Govoril je, naravno, s stališča socialist, in dejal, da je nezrelost ljudi, in pa posebne razmere v katerih je Jugoslavija, povzročila, da tiste določbe v ustavi in v socialni zakonodaji, ki so jih izvajali v začetku Jugoslavije socialisti, danes niso izvajane v popolnem smislu, ker ni za njimi velike, enotne socialistične sile. Delavstvo je bilo v parlamentu dosedaj brez zastopnika, če pa ga bo dobilo v prihodnjem, je odvisno, v koliko bo znalo nastopati enotno in zase. Jugoslavija je bogata po naravnih zakladih, po rodovitnosti zemlje in pridnosti njenega prebivalstva. Potrebuje pa več razumnih ljudi kot jih ima

sedaj, in to velja za delavce enako kakor za druge.

Pojasnil nam je jugoslovansko agrarno reformo, o kateri je dejal, da je edina v central. in zap. Evropi, ki je bila resnično in radikalno izvedena, dasi v načelu ni socialistična, ker je razkosala velika posestva na mala, toda socializacija zemlje je danes v Jugoslaviji še nemogoča.

Navajal je delavske ustanove, delavske zavode, uvedbo osemurnika itd., ter dejal: Ako je moglo socialistično delavstvo toliko izvajati prva leta po postanku Jugoslavije, koliko bi šele doseglo, če bi ohranilo enotnost. Toda tega ni znalo.

Slikal je vzroke razkolov v delavskem pokretu in razbitje delavskih strokovnih in političnih organizacij v Jugoslaviji. Pri tem se je obrnil v Rusijo ter nam podal panoramo slik iz njenega fevdalizma v današnji sovjetizem. Rusija je imela najhujši absolutizem, in pa nevednega mužika. Imela je korupcijo, kakršna ni imela primere v nobeni drugi deželi. Naravno, da je v svetovni vojni njena armada morala skrahirati, da so se začeli mužiki upirati, in da so se poslužili priložnosti, zapustili strelske jarke ter si razdelili zemljo. To kar je nastalo na razvalinah carizma, je logična posledica prejšnjega sistema. Boljševiki so zgradili kar so mogli, pognali so Rusijo za velik korak naprej, toda to kar Rusija danes ima ni niti od daleč socializem. Dejaj je, da je Lenin veleum, da si je priporil v zgodovini trajno ime, in da si je prizadeval koristiti Rusiji in svetu.

Taktika komunistične internacionale služi predvsem ruski državni politiki. Rusija ve, da so večinom vse države proti njenim metodam in eksperimentom, in proti revoluciji kakršno propagira. Da pa te države ne postanejo premočne, jih je treba držati v neredu, v razburkanju, v ta namen pa lahko veliko store male komunistične skupine, ki delajo po navodilu. Ni jim za sodelovanje, za rekonstrukcijo, ampak za oslabljenje dežal v katerih delujejo. Komunisti v Rusiji dobro vedo, da to škoduje delavski enotnosti, vedo, da so marsikje pripomogli na vlado reakcije in vpropastili vse delavsko gibanje, a vedo tudi, da so oslabili take dežele gospodarsko in politično. Oni si mislijo: da zavarujemo Rusijo, morajo biti naše sosedne slabe, njihovo ljudstvo vzružano od propagand, Rusija pa dobi medtem priliko, da si uredi gospodarstvo ter izpopolni svojo armado. Vse to je razumljivo, a davek plačuje posebno delavstvo tistih dežel, v katerih bi moralo biti v svojem interesu najbolj enotno in konstruktivno. To je bil smisel njegovega govora v tem poglavju.

Dejal je, da je predpogoj za socializem etično veliko višje človeštvo kakor je danes. Človek mora biti socialist v glavi in v srcu, biti mora ČLOVEK, ne živina. Zato socializma ne more biti čez noč, kajti proces, v katerem človek etično dozoreva za socializem je dolg. Pijanec ne more biti dober socialist, pa če še tako vplje za revolucijo. Človek, ki zametava žensko, oziroma jo izrablja, ali pusti, da mu družina strada, zapravlja pa za zaslužek s priležnicami, je etično prenizek celo za družbo kakršna je, in ker je takih ljudi veliko na svetu, je pač treba, da jih spremenimo, da napravimo iz njih človeška bitja.

Po njegovem govoru je bilo stavljenih nanj ne-

kaj vprašan, potem pa je predsednik predstavil Ano Kristanovo, katera je izjavila, da je prišla med ameriške Slovence, nepričakujoč tako prijaznega sprejema, ki sta ga ona in Anton deležna povsod kamor pride. Zahvalila se je vsem za vljudnost, in rekla, da jima bo ta poset ostal v spominu vse življenje.

Dne 15. julija ob pol ene zjutraj sta se odpeljala v Cleveland. Na postajo so ju spremili Frank in Frances Tauchar, pri katerima sta Kristanova stanovala, Vincenc Cainkar, Blaž Novak in Chas. Pogorelec.

Poročevalec.

ZA BARBERTON: KAM V NEDELJO 7. AVGUSTA.

BARBERTON, O. — Ha, piknik! Kje, kedar? V nedeljo 7. avgusta na Dubovskijevi farmi. Kakšen je prostor? Šuma, torej, po domače, gozd. Kdo ga priredi? Klub št. 232 JSZ. Kdo sme priti? Vsi, ki ste dobre volje. Kdor ni, jo bo na pikniku sigurno dobil, torej naj pridejo tudi oni ki se bi morda tisti dan bolj slabo počutili. Ali je kaj vstopnine? Ne. Kako priti na pikniški prostor? Mnogim je kraj znan, tistim ki ni, pa navajamo za kažipot sledeče: pojdite po North 4th St. do Norton Streeta, potem krenite malo na desno, petnajst korakov potem pa na levo pet minut hoda, pa ste na cilju. Hladilne pijače in okrepčila za želodec bo preskrbel odbor. Imeli bomo tekme, dirke in druge igre. Zabave veliko. Ne pozabite, ta piknik se vrši v nedeljo 7. avgusta. — *Odbor.*

IZLET ČLANSTVA KLUBA ŠT. 1 IN KLUBO- VEGA PEVSKEGA ZBORA "SAVA".

CHICAGO, Ill. — V nedeljo 7. avgusta priredi klub št. 1 s sodelovanjem pevskega zbora "Sava" izlet na prijazno Stržinarjevo posestvo v Willow Springsu. Prostor je zelo lep, zraven tlakovane ceste in proge jolietške električne železnice. Če bo vroče, je sence na izbero. Kdor se bo vozil tja z električno železnico, naj vzame Joliet karo na Archer City Limjt do Red Gate Stop. Kupite vožnji listek na omenjeni postaji, do katere vas privede Archer Ave. kara.

Sodrug i in somišljeniki, ki imajo svoje avte, naj jih "založe" s prijatelji, pa smo gotovi, da bo udeležba prvovrstna. Imeli bomo razne igre in tekme; uverjeni ste lahko, da bo zabave obilo za vse. Več o tem izletu bo sporočeno od strani pripravljalnega odbora, ko hitro bo gotov s predpripravami. — *P. O.*

V NEDELJO 7. AVGUSTA PIKNIK V WAUKEGANU.

WAUKEGAN, Ill. — Smo v sezoni izletov ali piknikov. Klub št. 45 JSZ. ga priredi v nedeljo 7. avgusta; kraj, kjer bo naš tabor, je "za riverjem", kakor lansko leto. Za ta piknik se vrše velike priprave.

Kdor ljubi pečenko, pečeno na ražnju, naj se ravna po sledečem navodilu: Bodi na izletnem prostoru najpozneje ob 2. popoldne. Ko bo kuhar naznanil, da je stvar gotova, stopi v vrsto, in za to postavljeni delavci ti bodo dali na ražnju pečeno jagnjetino ali pa prašičevino, kakor boš želel. Ko dobiš svojo porcijo — plačati ni treba — jo použij in potem pojd k bari in splahni dvakrat ali trikrat, ali kolikokrat misliš da bo dovolj. Zabava je prosta in poišči si tako, kakršna ti najbolj ugaja.

Na udeležbo vabimo vse tukajšnje naše občinstvo, in ravno tako tudi naše prijatelje iz okoliških krajev in iz Chicaga, Milwaukeeja itd.

V slučaju neugodnega vremena se namesto piknika vrši veselica v Slov. nar. domu.

Nadalje je klub sklenil, da vprizori v nedeljo 13. novembra, ko se vrši konferenca JSZ., dramo "Njegov jubilej". Po programu bo veselica.

Tistim, ki žele obnoviti naročnino na "Proletarca", sporočim, da se lahko obrnejo name v slučaju, da jih ne obišče zastopnik. — *Martin Judnich.*

V CANONSBURGU BO A. KRISTAN GOVORIL 25. JULIJA.

CANONSBURG, PA. — Vsem je še v spominu prvomajski shod kluba št. 118 JSZ. v dvorani društva "Postojnska Jama", SNPJ., ki je imel udeležbo kakor še malokateri shod v tem mestu. Zopet sem nam nudil priložnost čuti dobrega govornika.

V ponedeljek 25. julija zvečer bo predaval v omenjeni dvorani pod avspicijo našega kluba splošno znani veščak na polju slovenskega združništva, žurnalist, avtor in delavski učitelj Anton Kristan. V Ameriki ostane do 1. avgusta. Tu se mudi le nekaj tednov, da prouči delovanje ameriških Slovencev, ameriške zadrage in pa z namenom, da ustvari s sodelovanjem tukajšnjih slovenskih delavskih ustanov boljše vezi s starim krajem, ki bi bile v obojestransko korist.

Ko pišemo to vabilo, računamo, da bo na tem shodu sodeloval tudi tukajšnji mladinski tamburaški zbor in pa pevsko društvo. Podrobno poročilo pošljemo po shodu. — *P. O.*

DETROITSKI KLUB J. S. Z. PRIREDI PIKNIK ZA MLADINO.

DETROIT, MICHIGAN. — Na zadnji seji kluba št. 114 smo veliko razpravljali, kako pridobiti našo mladino, da se bo zainteresirala za naše ideje ter se zavzela za politično in društveno organiziranje. Potrebno nam je namreč, da mladini ohranimo spomin na slovenske starše. Klub je v prvi vrsti zaključil, da priredimo izlet k jezeru. To naj bi bil takozvani "basket picnic", za katerega je izvoljen odbor, da vse preskrbi. V odboru sta: Andrew Semrov, 138 Berensford ave. H. P., telefon Arlington 9724 W., in Anton Jurca, 13646, Thomson ave., H. P., telefon Arlington 2966. Vsakdo, ki se želi udeležiti izleta, naj se takoj javi pismeno ali pa telefonično, kakor hitro se odloči. Izlet bomo imeli dne 31. julija k jezeru Upper Streets. Sestanemo se na vogalu Manchester in Woodward cesti pri Ford Motor Co., H. P. Za tiste, ki nimajo avtomobilov bo odbor preskrbel buss, in vožnja za odrasle stane po \$1 za tja in nazaj, za otroke pa je prosta. Iz Detroita odhajamo točno ob 9. zjutraj.

Določeno je, da bodo na pikniku razne tekme za otroke, od katerih dobe zmagovalci nagrade. JEDI in pijače naj vsakdo prinese s seboj, kolikor upa pojesti. Do jezera je od Fordove tovarne dvaindvajset milj, a kažipot do tja je: Iz Detroita do 7 Mile Rd. in po 7 Mile Rd. zapadno do Southfield rd., severno po Southfield Rd. do Birminghama in od tam zapadno po Maple Rd., do Archert Lake Rd., severno po Archert Lake Rd., do jezera Archert in od tam zopet zapadno po Grabl Rd. dve in pod milje do Upperstreet Lake. Tam vas bo že nekdo počakal.

V slučaju slabega vremena se ta izlet ne vrši. Do svidenja kliče — *Odbor.*

IZ UPRAVNIŠTVA.

Pred dnevi smo razposlali opomin vsem tistim, katerim je naročnina potekla. Mnogo jih je naročnino obnovilo, precej pa je tudi takih, ki so sporočili upravnistvu, da jih naj čakamo, ker radi slabih delavskih razmer sedaj naročnine ne morejo obnoviti, pač pa bodo to storili ko hitro mogoče. List pa naj jim pošljamo naprej. Te vrste pisem smo posebno veliko prejeli iz premogarskih revirjev, koder traja že od 1. aprila stavka. Vsem tistim, ki so naročnino obnovili, se upravnistvo lepo zahvaljuje, onim pa, ki so nas prosili, da jih naj za obnovev čakamo, jim bomo radevolje ustregli. Na vse tiste, ki niso storili prvega ne drugega, apeliramo, da naj skušajo obnoviti naročnino, če pa tega ne morejo, a žele ostati naročniki, naj nam sporoče, in za obnovev jih bomo čakali.

Kadar upravnistvo ne dobi ne na prvi ne na drugi opomin od naročnika nobenega glasu, je zanj zelo nerodno. Takim list ustavimo, nekateri pa se potem potožijo, češ, čemu ste mi ustavili list, ker sem imel namen naročnino obnoviti. Toda upravnistvo ne more uganiti naročnikovega mnenja, zato mu ne preostaja drugega, ako se na noben opomin ne oglasi, kakor da mu list ustavi.

Tu je za primero naročnik John Ogrin, Helper, Utah. Njemu smo list ustavili, po treh tednih pa je nam pisal: "Zapazil sem, da ste mi list ustavili, toda jaz sem mislil naročnino še obnoviti. Ali tega nisem mogel storiti poprej, ker sem se v premogorovu ponesrečil. Tu vam prilagam §3 za obnovev celoletne naročnine in vas prosim, da mi pošljete zadnje tri številke lista, ki

jih nisem prejel." Toraj prosimo vse naročnike ponovno, da ako si hočejo zasigurati stalno prejemanje lista, da naj naročnino, kadar jim poteče, obnove, ali pa sporoče, da bodo to storili pozneje. Ako jim bomo list ustavili, ne bo naša krivda. Poleg svoje naročnine skušajte poslati tudi kakšno novo. V posnemanje vam naj bo naročnik Anton Zakrajšek, Buffalo, N. Y. Njegovo pismo z dne 16. julija se glasi: "Čital sem v Proletarcu, da ako naročnik poleg svoje naročnine pošlje še eno novo, da mu pošljete knjig v vrednosti dva dolarja. Te prilike sem se tudi jaz poslužil in tu vam pošiljam vsoto \$6 za celoletno obnovev moje naročnine in za enega novega naročnika. Želim, da mi knjige čimprej pošljete." Skušajte to storiti tudi vi, kadar obnavljate naročnino.

Zanimivo je pismo, ki ga je poslal s. Jacob Setnikar, Eveleth, Minn. On je član soc. kluba v Sheboyganu, Wis. in kolikor časa se je nahajal tam, je bil vedno aktiven. Vrnivši se v Eveleth, Minn., kjer je bil več let poprej, je uvidel, da je potreba tudi po Minnesoti agitatorjev za stranko in list. Njegovo pismo se glasi: "Naznanjam Vam, da sem se pred nekaj tedni zopet naselil na Evelethu, Minn. Ker vidim, da ni v tej naselbini in okolici nobenega zastopnika za list, dasi bi bil zelo potreben, sem jaz pripravljen sprejeti to delo. Znano je vam, da je po železnem okrožju Minnesote agitacija zelo oteškočena, ali kljub temu upam, da bom dosegel nekaj uspeha. Ako že ni prepozno, se udeležim tudi kampanje za razširjenje Proletarca. Moja želja je, da "bitam" sodruge v Sheboyganu. Skušal bom napolniti kvoto 80 naročnin, ki ste jo določili za Minnesoto." Sodruhu Setnikarju smo odposlali vse potrebne listine za zastopništvo, in mu želimo veliko uspeha.

Anton Kristan

bo govoril o položaju v Jugoslaviji in drugod, ter o pomenu združništva za delavstvo, na sledečih shodih:

DETROIT, MICH.,

v soboto 23. julija ob 8. zvečer v Srb-skem domu, 1924 Grant Ave., blizu Davison Rd.

CANONSBURG, PA.,

v ponedeljek 25. julija ob 6:30 zvečer v dvorani društva Postojnska Jama, S. N. P. J.

CONEMAUGH, PA.,

v torek 26. julija ob 8. zvečer v dvorani društva Sv. Alojzija J. S. K. J.

FOREST CITY, PA.,

v četrtek 28. julija ob 7. zvečer v dvorani pevskega društva "Zvon".

JOHN STERŽINAR WILLOW SPRINGS, ILLINOIS,

naznanja ljubiteljem proste narave, da bo cesta do njegovega pikniškega prostora skozi RED GATE odprta v nedeljo 7. avgusta.

Društvam, klubom in posameznim skupnam priporoča svoj obsežen senčnat vrt za piknike in druge zabave. Ima tudi sobe za prenočišča.

Njegovi prostori se nahajajo kake dve milje naprej od onega kraja v Willow Springu, kjer se je nahajal prej.

Vzemite Joliet karo in izstopite na Red Gate Stop in potem imate par minut hoda na desno, pa ste na njegovem prostoru.

Dobra domača postrežba, cene zmerne. Soc. klub št. 1 bo imel pri njemu piknik v nedeljo 7. avgusta.

✠ V ŠČIPCI. ✠

"RAZPRAVA" NA POKOPALIŠČU.

Elyski župnik Mihelčič je pokopal članico SNPJ., kakor se spodobi za kristjanko. SNPJ. ima svoj pogrebni obrednik. Naloga enega ali drugega društvenega uradnika ali uradnice je, da ga prebere ali pa pove na izust. Tako bi bilo tudi v tem slučaju, ali na pokopališču se je dogodilo tole:

Društvena uradnica župniku: Ali ste že gotovi? Župnik: Zakaj vprašate?

Uradnica: Bom tole prečitala.

Župnik: Sem že vse jaz opravil.

Uradnica: Ampak to določajo naša pravila....

Župnik: Tega ne boste brali.

Uradnica: Sem že večkrat, pa mi niste še nikoli branili!

Župnik: Vem da ste, pa ne boste več.

Uradnica: Denar ste pa vzeli od nas! (Od društva).

Župnik: Tisto je pa druga stvar.

Uradnica: Vam je samo za denar — vzamete, naj ga da kdorkoli...

Ženske: Oh, nikar se ne prepiraj z gospodom! — P.

Pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI.
Naročite si dnevnik
"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

ANTON ZORNIK HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street

Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213

Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 6 do 8 zvečer.

KDO SO PRAVI DELAVSKI VODITELJI?

Bartulovičev "Delavec" je ob prihodu Antona Kristana v Ameriko pisal:

"Pravi delavski boritelji in resnični zastopniki slovenskega in jugoslovanskega proletariata se nahajajo v ječah, zaprti in preganjani. Njih buržvazija ne pusti iti med delavce. Še manj pa bi ameriška vlada dovolila njihov prihod v to deželo".

Če je temu tako, tedaj Zinič in Bartulovič nista resnična delavska voditelja, kajti ameriška vlada jima je dopustila svoboden prihod. Med delavce jima ne brani. Tudi jugoslovanska vlada ju ni imela pod ključem.

HEJ, POLICIJA!

Berite "Radnik" ali katerikoli "komunistični" list, pa čitate: "Socialisti so pozvali policijo, da napada komuniste". S kričečimi naslovi povedo vsaki tretji dan, da so socialisti v neprestani zvezi s policijo. Pa je res nezaslišno! Če agenti provokatorji organizirajo kopo razgrajev, da moti delavske zборе, da izzazove pretepe in kravale, je to čisto prav, pa še

BARETINCIC & HAKY POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VAM SE BO IZPLAČALO!

Ako hočete imeti čevlje popravljene lično, trpežno, ter po zmerni ceni, jih prinesite k meni v popravilo. Delo jamčeno. — Se priporočam rojakom.

FRANK DACAR,

5906 St. Clair Ave.,

CLEVELAND, O.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za stav, bodisi slovenskih, hrvaških ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvaških rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se tople priporočam.

Frank Mivšek COAL, COKE AND
WOOD. GRAVEL.
Waukegan, Ill. Phone 2726

"revolucionarno" poyrhu. A da bi prišel blizu kak policaj in aretirat tega ali onega od provokatorjev najetega ali pa nahujskanega razgrajaca, — bognedaj! Kaj pa tisti Chas. Novakov shod v Detroitu, na katerem je policija vrgla iz dvorane človeka, ker je motil "govornika" C. Novaka z medklici? Ali ste nanj že pozabili?

TAKTIKA KUKAVIC.

V Ljubljani se je meseca junija vršil vsedelavski zlet. Posetilo ga je okrog deset tisoč delavcev in delavk. V pohodu je igralo osem godb. Delavski pevski zbori so imeli skupni koncert. Na Kongresnem trgu se je vršil impozanten manifestacijski shod, na katerem so govorili tudi predstavniki delavstva iz drugih dežel. Do tu vse lepo. Ni pa se zdelo lepo dekalistom. (Dekalisti so zadnji ostanek slovenskih komunistov.) Organizirali so skupino par sto mož, jo dobro izvežbali, in potem so jo poslali na Kongresni trg, da s svojim razgrajanjem in grožnjami izposluje od prirediteljev shoda dovoljenje, da sme govoriti njihov predstavnik Sima Markovič. Če bi to dovoljenje dobil, bi zmerjal socialiste, ki so delali, da je bila tako sijajna manifestacija mogoča. Zahtevo so jim odrekli. Potem so pričeli "dekalisti" razgrajati, in naravno, da je to izzvalo pretepe. Kjer je pretep, tam pride zraven tudi policija. Pozvali pa so jo "komunisti" s svojo taktiko kukavic, ki podtika svoja jajca tujim gnezdom.

"KATOLIŠKI DELAVSKI PRAZNIK".

"Glasilo KSKJ. je v eni prejšnjih številkih priobčilo pod gornjim naslovom poročilo, da delavstvo v Belgiji praznovanje prvega maja bolj in bolj opušča, mesto tega pa praznuje katoliški delavski praznik, ki je na dan Vnebohoda. Določili so ga za svoj "delavski" praznik katoliški delavci (pravilno, katoliški du-

hovniki), in list dostavlja, da so ga letos delavci v Bruselju praznovali posebno lepo in na sijajen način "s cerkvenimi obredi in procesijami".

Težko, če bodo katoliški delavci zadovoljni s takim "praznovanjem", kajti procesije ter drugi cerkveni obredi jim ne bodo zboljšali življenjskih razmer.

ČUDNA "KOMBINACIJA".

V Monessenu, Pa., je imelo v začetku julija podporno in prosvetno društvo "Sloga" slavnost desetletnice svojega doma. Govoril je mestni župan, godba je igrala ameriško himno in pa "Lepo našo domovino", Chas. Novak pa je govoril o pomenu domov.

ANTON GRDINA IN MINNESOTA.

Anton Grdina je obhodil slovenske naselbine po železnem okrožju Minnesote in agitiral za KSKJ. Imel je več shodov, udeležba večinoma pičila, uspeh majhen. Zato hvali vpliv in lepoto evelethske cerkve in pa "moč" katoliških Slovencev. — Viko Vikič.

UGANKA.

Socialisti so "voditelji", kot pravijo Grdina, Pirc, Rev. Zakrajšek in Bartulovič. Vsi skupaj zatrjujejo, da so socialistični "voditelji" lumpi. Napadajo Antona Kristana, in vpijejo, lump, lump! Čemu si delavstvo ne izbere enega ali pa vse omenjene za svoje voditelje?

MOJEMU PRIJATELJU TONETU.

Tone, Tone, kaj bo s tabo! Tisto reč sem prečital, toda šele pred nekaj dnevi, dasi je izšla pred par tedni. Preje nisem utegnil "pogledati". In ko sem videl tisto nesrečno jamranje, sem si mislil, da bi bilo za nas bolje, če bi rešili naše zgrevane urednike ter pustili Kitajce, da se sami odrešijo. — Zc.

Z VSAKIM LETOM

raste naša dolžnost in odgovornost napram velikemu številu onih, kateri stopnjema vlagajo svoje prihranke v hipoteke (mortgage) in bonde, katere mi prodajamo.

To velja posebno v današnjih časih, ko morajo biti imetja oprezno in razumno ocenjena, kar je mogoče le z večletno prakso, brez katere ocenitve ne bi mnogo veljale.

Posamezni vlagatelj nima tehkušenj, v katere se mi že 40 let posebno poglobljamo.

Kaspar American State Bank
1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Denarne pošiljave
v Jugoslavijo po
zmernih cenah.

ZAUPAJTE SVOJE POSLOVANJE NAŠIM DOLGOLETNIM SKUŠNJAM.